

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

GERARDUS MERCATOR NATUS
RUPELMUNDÆ III. NON. MARTII ANNO
CICIDXII: VIXIT ANN. LXXXII. M. VIII. D.
XXVI: DENATUS IV. NON. DECEMBRIS
ANNO CICIDXCIV.

WILHELMUS BLAEU NATUS IN
PAGO FLANDRIÆ DICTO WACKENE XVI
KALEND. NOVEMBRIS ANNO CICIDLXIII:
VIXIT ANN. XLVII. M. VII. D. XXIX: DENAT:
US XIV. KAL. MARTII ANNO CICIDCXII.

nr.1-2
2025

KALENDARIUM 2025

6 –11 juli	IAML-kongress 2025, Salzburg, Österrike
8 –11 september	IASA:s årliga konferens, Honolulu, USA
22–24 oktober	Musikforskning idag, konferensen hålls på Musikhögskolan vid Örebro universitet och anordnas av Svenska samfundet för musikforskning

KALENDARIUM 2026

IAML-kongress 2026, Thessaloniki, Grekland

Omslag: Bok SMBF besök i Strängnäs??? Läs mer på s. 6. Bakgrund kalendarium: Kvällsvy över Stadshotellet i Karlstad, läs mer på s. 4. Foto Lena Nettelblatt.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörernas ruta	13	Till minne av Paul-Christian Sjöberg
4	Årsmöte i Karlstad	14	Till minne av Margareta Odenman
6	SMBF i Strängnäs	15	Skillingtryckstoppen
8	I Meders fotspår	17	Nya böcker 2024/2025
10	Ur en Skivsamlares betraktelser	19	Summary in English
11	Hur ska det gå i Piteå?		

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

www.smbf.nu

www.iaml.info

MUSIKBIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksföreningen,
svenska sektionen av IAML,
International Association of Music Libraries,
Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Gunnel Jönsson
Musik- och teaterbiblioteket
Box 16326

103 26 Stockholm

08-519 554 12 mbnytt@gmail.com

Prenumerationer inkl. medlemskap:

enskilda 350:-, institutioner 700:-, veteraner, studerande,
arbetslösa 150:-

Layout Sara Lind

Kära medlemmar

Gunnel Jönsson. Foto Tobias Danielsson.

Så har ett verksamhetsår gått och ett nytt börjat. Ett stort tack till styrelsen som gjort ett strålande jobb och varit bollplank, idégivare och

genomförare. Tack Birgitta, Kerstin, Martin, Monika, Ulrika och Sebastian. Och nu tar vi nya tag efter årsmötesdagarna i Värmland. Programmet

på Musikhögskolan Ingesund och Wermland Opera var blandat och utmärkt genomfört. Tack till Anna-Karin Skansen, Ewa Persson, Karin Engström och Agneta Wahlstrand. Ni kan läsa mer i reportaget av Karin Thoma Savatovic.

Styrelsens förslag om att höja medlemsavgiften godtog av årsmötet. Så från och med 2026 blir avgiften 500 kronor för enskilda och 1000 kronor för institutioner. Därmed kan vi fortsätta att ge ut Musikbiblioteksnytt i tryckt format och satsa på fler aktiviteter under året.

Årsmötets protokoll kommer att läggas på hemsidan inom kort.

/Gunnel Jönsson

Redaktörernas ruta

Kära läsare

Då blev det ett vårnummer! Rapport från Karin Thoma Savatovic, MB-nyttas resande reporter. Nya böcker som Evabritt Selén har hunnit med att läsa. Bokrelease om

skillingtryck, Olle Johansson med en artikel om sin bok och lite annat.

Redaktörerna Gunnel, Tobias & Karin

www.smbf.nu

musikbiblioteksforum@listserv.kb.se

www.facebook.com/ (Musikbiblioteksföreningen)

 Find us on
Facebook

Årsmöte i Karlstad

|| Karin Thoma Savatovic, Konstnärliga fakultetens bibliotek, LU

Årets SMBF-deltagare tar plats på scen. Foto: Maja Wallstav.

2025 års årsmöte tog oss till Värmland och jodå, solen sken vid ankomsten till Karlstad. Många av oss musikbibliotekarier checkade in på det vackra Stadshotellet, dock var nog ingen av oss inbokade i Sven-Ingvarssviten (det största rummet), som gästades av David Beckham i höstas. Förutom fina rum, visade det sig finnas en uppvärmd pool på taket. Tänk om man hade varit så förutseende att man hade tagit med sig badkläder! Å andra sidan var årsmötesprogrammet så fullspäckat att det svårigen hunnits med. En kaffedrink kunde i alla fall avnjutas på Rooftop Bar med underbar utsikt över Klarälven.

Första dagen tillbringades på Musikhögskolan i Ingesund och efter en fika, med glatt återseende av kollegor, presenterade

studierektor Johan Birgersson skolans historia och verksamhet. Tre studenter, som trots sitt antal går under namnet

Tolv man stark, underhöll emellan varven. Deras moderna arrangemang av traditionella melodier med både akustiska och elektroniska instrument skapade en häftig ljudbild.

Jazzmusikern Daniel Nolgård, som undervisar på MHI, berättade om sitt intresse för orkesterarrangemang i allmänhet och Nelson Riddle (1921–1985) i synnerhet. Nolgård besökte the Nelson Riddle Memorial Library i Arizona 2024 för att studera den kände kompositörens och arrangörens partitur, som inte sällan skrevs i bilen till inspelningsstudion – helt felfritt.

Flöjtläraren Ann Elkjär från Sunne presenterade sin egen spännande forskning om musikalisk gestaltning (Musikhögskolan i Piteå/LTU). Projektet handlar om hur man kan utveckla sin förmåga till musikalisk interpretation genom att dra paralleller till hur duktiga muntliga berättare uttrycker sig genom sin berättarkonst.

Lunchdags. Foto Lena Nettelblad.

Ordförande Gunnel Jönsson framför en putti på Wermland opera. Foto Lena Nettelbladt.

Årsmötet avklarades i rasande fart (bussen väntade på oss). Vi får som tur är ha kvar vår ordförande Gunnel Jönsson åtminstone i ett år till. Föreningen består för nuvarande av 106 medlemmar. Antalet pensionärer har ökat, men det sker också en viss förnyring. SMBF:s kassa har gått lite back, vilket gör att man är nödgad att höja medlemsavgiften till nästa år – från 350 kr till 500 kr för enskilda medlemmar. Till stor del beror underskottet på att IAML i sin tur höjer sina avgifter. Det kommer inte att delas ut något resestipendium i år, men tre musikbibliotekarier, det vill säga Lotta William-Olsson (Konstnärliga fakultetens bibliotek, LU), Sara Ekman (Musik- och Teaterbiblioteket) samt undertecknad, får ändå möjligheten att åka till Salzburg, där IAML:s kongress äger rum 6–11 juli. Detta tack vare Musi-

kaliska Akademiens och Anders Lönns resestipendium.

En glad nyhet är att det blir fortbildning i katalogisering under fyra tillfällen online under hösten (okt-nov). Mer information kommer, håll utkik!

Wermland operas kör och orkester gav en konsert med anknytning till påskhögtiden i Karlstads domkyrka på torsdagskvällen, då vi andäktigt fick lyssna på Mozarts körverk *Kyrie* och *Ave verum*, Wagners orkestrala *Långfredagsundret ur Parsifal* och avslutningsvis Szymanowskis *Stabat mater*.

På fredagen blev vi välkomnade till Wermlandsoperan av notbibliotekarie Agneta Wihlstrand. Från den tjugiga entrén gick vi en trappa upp för att delta i "rundabordssamtal". Diskussioner

fördes om hur SMBF kan skapa givande och inspirerande möten, hur medlemmarnas kunskap och erfarenheter kan delas med varandra samt vilka förslag det finns på studiebesök, aktiviteter och kursdagar.

Angelägna frågor togs upp såsom musikbibliotekarieyrket i förvandling, vad som hänt med musiken på våra folkbibliotek med mera. Många intressanta förslag på studiebesök kom upp, till exempel Musikverkets magasin i Tumba (musikinstrument) och Leufsta bruk.

En trevlig odysse över Wermlandsoperans rika historia gavs av Maja Wallstav, operans attributör och av den pensionerade slagverkaren Johnny R Nilsson. Om orkesterns turné i Kina fick vi veta att det saknades pukor, varpå Nilsson fick improvisera svensk folkmusik på triangel(!). Uppfinningsrikedomen från orkesterns medlemmar verkar det inte råda någon brist på; en gång under en sommarvärmebölja badade musikerna i Klarälven (som flyter precis utanför) under pausen till en Wagnerupp-sättning. Tilltaget uppmärksammades inte bara av förvånade Karlstadsbor, utan även av tysk press.

Efter en liten rundvandring på stan avslutades dessa två lärorika dagar med lunch på Wermlands museum.

Johnny R Nilsson var vår guide på Wermlandsoperan och även runt om i Karlstad. Han är tidigare slagverkare i Wermland operas orkester. Foto Lena Nettelbladt.

SMBF i Strängnäs

||| Pia Shekhter, Humanistiska biblioteket, Göteborgs UB, text

Besökarna samlas vid Roggeborgen.

Fredag 9 februari hade Kerstin Carpvik bjudit in SMBF att delta i ett studiebesök i Strängnäs tillsammans med personalen på Musik- och teaterbiblioteket. Vi besökte den anrika domkyrkan med sitt prominenta bibliotek och Roggeborgen med Roggebiblioteket, som sedan 1968 är en del av Kungliga biblioteket (KB).

Strängnäs domkyrka

När jag klev in i kyrkan möttes jag av en nunna som hälsade mig med ett "Pax vobiscum". Även om jag blev lite paff lyckades jag samla mig och svarade artigt "Pax tecum". Hon visade sig vara en utklädd guide med anledning av att man hade en skolklass på besök. Dagens program började med kaffe i vapenhuset och det blev ganska trångt eftersom cirka 30 personer hade tagit sig till Strängnäs för att vara med om fortbildningsdagen.

De flesta kom från Musik- och teaterbiblioteket i Stockholm, men här fanns också kollegor från Sveriges Radio, Operahögskolan, Kungliga musikhögskolan med flera institutioner.

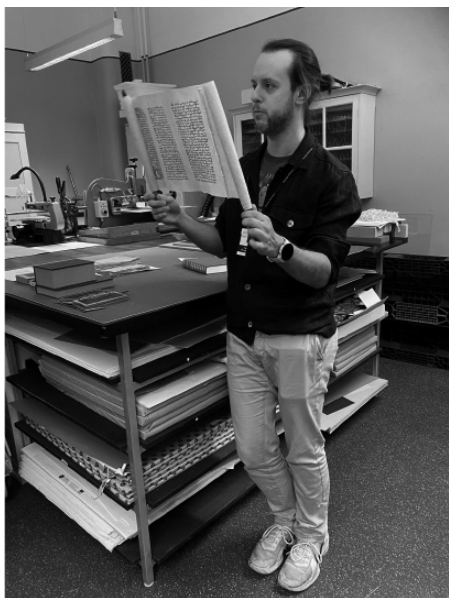
Den guideade rundvandringen i Domkyrkan var riktigt fängslande. Den äldsta delen började byggas ca 1250 och på 1330-talet var kyrkan helt färdig. En kuriositet för mig var att så många oäkta kungabarn hade fått praktfulla sarkofager i kyrkan. Jag visste inte att detta var brukligt förr. I ett av sidokapellen finns en liten permanent utställning där man bland annat kan betrakta regalierna som tillverkades inför Karl IX:s begravningar i början av 1600-talet. Regalierna stals för ett antal år sedan, men återfanns senare i ett sopkärl på en parkeringsplats! Tydligt var de inte så lätta att avyttra. I kapellet kan man också se biskop Rogges tofflor – en mer korrekt beteckning är visst altarskor.

Dessa användes när biskopen förrättade mässan.

På 1460-talet omnämns för första gången en boksamling i Domkyrkan. Kort Rogge, som var biskop i Strängnäs 1479–1501, köpte personligen in några av de äldsta volymerna i samlingen. Han tog också initiativ till tryckningen av Strängnäsmissalet 1487, som finns bevarat i biblioteket, numera även digitalt. Missalet tillhör de äldsta tryckta böckerna i Sverige. Många missalen och andra böcker från den katolska tiden förstördes under reformationen.

Johannes Matthiaes var biskop 1644–1664 och detta var bibliotekets glansdagar. Han inrättade biblioteket i domkyrkans nordvästra kor och skänkte också sin egen boksamling dit. Domkyrkbibliotekets samling utökades ytterligare när Matthiaes forna elev, drottning Kristina, lät placera en del av de böcker som hade tagits som krigsbyte under 30-åriga kriget där. Här finns böcker från kloster, privatsamlingar och jesuitkollegier i Mähren, Böhmen och Schlesien, dagens Polen och Tjeckien. Det finns ungefär 3700 titlar inbundna i 2000 volymer i biblioteket; 21 av dem är handskrifter varav den äldsta är från omkring år 1400. Det äldsta trycket är ett exemplar tryckt i Rom 1468 och den yngsta boken är tryckt i Strängnäs 1758 (uppgifterna är hämtade från Wikipedia).

Böckerna är bland annat på latin, tyska, tjeckiska och polska. Johannes Matthiaes tänkte sig att krigsbytesböckerna skulle gynna undervisningen på gymnasiet, men många är knappt använda. Tydligt hade biskoparna för höga ambitioner beträffande studenternas intressen eller också var det tiden som inte räckte till.

Emil Stenback, bokbindare.

Roggebiblioteket

Efter en lunch på charmiga Grassagården vandrade vi vidare till det medeltida biskopsresidenset Roggeborgen, som är belägen intill Domkyrkan. Vi samlades i Rikssalen som ligger högst upp i huset med en vacker utsikt över Mälaren. 1626 blev Strängnäs andra stad i Sverige att starta ett gymnasium, vilket placerades i Roggeborgen. Under visningen ägde rum här till och med 1935. Inom parentes passar jag på att säga att Sveriges äldsta gymnasium är Rudbeckianska gymnasiet i Västerås, som grundades 1623. Mitt alma mater!

Elin Andersson, bibliotekarie på Roggebiblioteket och domkyrkobiblioteket, inledde med att berätta om Roggebibliotekets historia och om samlingarna. Därefter följde en presentation av Emil Stenback, bokbindare på KB med placering i Roggebiblioteket.

Fram till 1968 hette biblioteket

Strängnäs stifts- och läroverksbibliotek. Därefter blev boksamlingen en del av KB. Biblioteket rymmer cirka 70 000 volymer, som spänner över sju sekler. 29 000 av dem finns i Libris. Det finns också inskannade kortkataloger som komplement. På KB:s webbplats kan man läsa: "I Roggebiblioteket finns verk från boktryckarkonstens barndom, medeltida handskrifter, noter, glober, kartor och titlar inom många olika ämnesområden."

Efter 1968 har Roggebiblioteket växt genom ett antal donationer. Den näst senaste är Wrangelsamlingen från Säby gård på Aspö. Samlingen består av cirka 5000 böcker och ett omfattande gårdsarkiv. En del böcker är unika i Sverige. Här återfinns en hel del romaner och reseskildringar, men också kartor och litteratur om militärhistoria med mera. Under 2025 invigs 1700-talsbiblioteket

“ I Roggebiblioteket finns också en stor samling musiktryck, äldre avhandlingar och handskrifter

från gården Säbylund i Närke, som donerades till KB 2017 och nu återuppbbyggs i Roggebiblioteket.

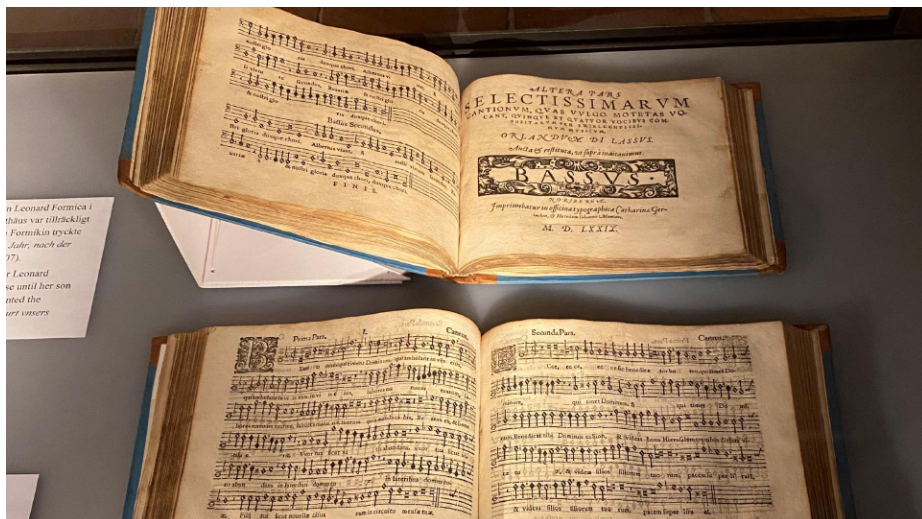
I Roggebiblioteket finns också en stor samling musiktryck, äldre avhandlingar och handskrifter. Tillsammans utgör de nästan 1400 titlar. Vår kollega från Musik- och teaterbiblioteket, Elisabet Andersson, anställdes av KB på ett sex månaders projekt för att katalogisera

noterna i "Gymnasiesamlingen" och "Hebbesamlingen". Katalogiseringen avslutades i februari 2025.

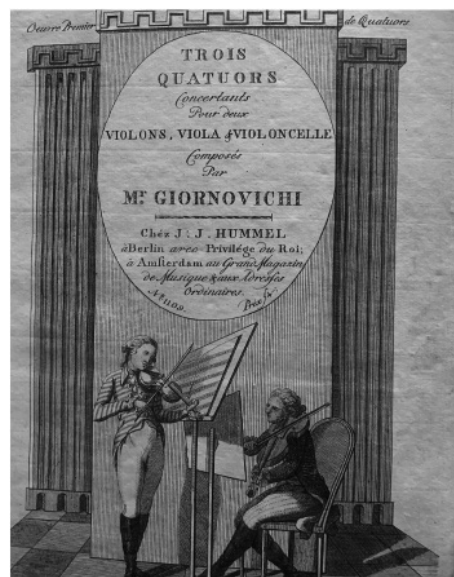
Gymnasiesamlingen kommer från den skolverksamhet som har bedrivits i Strängnäs. Här finns noter från 1700-talet till idag. Elisabet har koncentrerat sig på att katalogisera noterna från andra hälften av 1700-talet till början av 1800-talet. Sammanlagt rör det sig om cirka 270 verk – mest instrumentalmusik för olika typer av ensembler, men också mer eller mindre kompletta orkestermaterial till större verk. Många av kompositörerna är bekanta, men flera är okända för oss idag.

Hebbesamlingen består av cirka 380 volymer med 890 titlar i vackra band. Dessa fanns förtecknade i två häften. Huvuddelen är musik för piano och nästan hälften består av bearbetningar av klassiska verk för fyrehändigt piano. Före grammfonens tid blev man ju ofta bekant med nyskriven operamusik och symfonier genom att själv spela arrangemang för fyrehändigt piano. Donationen kom till gymnasiet i mitten av 1800-talet. Johan Philip Hebbe var kunglig sekreterare och ledamot av Musikaliska akademien. De flesta noterna köptes från Tyskland. Med donationen kom ett mycket detaljerat brev med diverse föreskrifter om hur materialet fick användas. Noterna fick till exempel inte lämna Strängnäs.

Jag vill gärna avsluta med att framföra ett varmt tack till Kerstin Carpvik, Elisabet Andersson, Elin Andersson och Emil Stenback för en mycket intressant och minnesvärd dag i Strängnäs!

Stämböcker ur samlingarna.

Omslag till tre stråkkvartetter opus 1 av G.M. Giornovich.

I Meders fotspår

En musikalisk rapport från en konsert i Stockholm och en resa till Riga

||| Kia Hedell, text & foto

Som känt är finns enormt rika musiksamlingar i Uppsala universitetsbibliotek. Ett mål är att musiken ska utforskas och spelas. Därför är våra kontakter med musikforskare, musikförlag, musiker och andra aktörer inom musikområdet mycket viktiga, eller rättare sagt ovärderliga.

Inom ramen för ett litet samarbetsprojekt med barockviolinist Rebecka Karlsson sökte jag förra året ett resestipendium för en resa till Riga med fokus på musik från Östersjöområdet i allmänhet och Riga i synnerhet. Riga var en administrativ stödjepunkt i Livland under "svensktiden" 1621–1710, och i så måtto har vi att göra med ett gemensamt kulturarv. Vår tanke med resan var att musik från Uppsala universitetsbibliotek med koppling till Östersjön skulle spelas på en konsert i Riga av svenska och lettiska musiker. Själv skulle jag vara med under repetitionerna i Stockholm och presentera musiken under själva konserten. Vi skulle också besöka platser i staden med kopplingar till samlingarna liksom även bibliotek.

Planerna kom efterhand att ändras en smula. Konserten i Riga blev i stället en konsert i Essinge kyrka i Stockholm (29/9) med svenska musiker och en lettisk violinist. Konserten öppnades med två sånger från den så kallade Riga-tabulaturen (S-Uu Vmhs 88; tinyurl.com/5bv5krr9), som tillhörde jesuitkollegiet i Riga men som togs som

krigsbyte till Sverige år 1621. Dessutom framfördes musik från Dübensamlingen, bland annat av tonsättaren Johann Valentin Meder. Som final spelades en bröllopssång och bruddans av Meder, tryckt i Riga 1685, från bibliotekets samling av personverser (tinyurl.com/58mhhybn). Tillfällesmusik har av olika skäl inte uppmärksammats särskilt mycket i musikforskning och av musiker. Den finns i regel inte med i den internationella musikkatalogen RISM utan hittas i specialkataloger och -databaser, vilket gör den svårångad. Kanske var det första gången på över 300 år som just den här bröllopssången och bruddansen spelades igen.

Som del 2 i projektet reste Rebecka

och jag till Riga 11/11. Vi inledde med att besöka det Lettiska nationalbiblioteket för att titta på just tillfällestryck av Meder och andra tonsättare. Detta besök gjorde vi tillsammans med lärare och studenter från Tidig musik-utbildningen vid musikhögskolan i Riga. Vi blev fantastiskt väl mottagna på biblioteket. Alla noter var förberedda och låg på en vagn. Ett särskilt grupprum var reserverat för oss. En bibliotekarie fanns till hands i rummet och hjälpte till med information när vi behövde det.

Efter att ha sagt hej då till biblioteket och musikhögskolestudenterna reste vi vidare till Bauska slott, som ligger ett par mil utanför Riga. Slottsanläggningen består av en borg med anor från 1400-talet och en slottsbyggnad från slutet av 1500-talet. År 1706, under det stora nordiska kriget, sprängdes hela anläggningen och stod därefter i ruiner fram tills 1970-talet, då ett omsorgsfullt rekonstruktionsarbete påbörjades. Nu, efter ungefär 40 års arbete, är slottet uppbyggt igen. Vi fick en privat guidning av slottet, delvis

Repetition inför konserten i Essinge kyrka.

Guilian von Langens och Gerdrut Witte von Lilienaus bröllop år 1685.

Bauska slott.

efter stängningstid, och fick höra om den mödosamma rekonstruktionen – sannerligen ett imponerande arbete! – men också om hur slottet används för konserter, baler och festivaler i dag.

På onsdagen besökte vi Svenska ambassaden. Många ambassader ligger utanför den gamla stadskärnan i de vackra Art nouveau-kvarteren. Under besöket fick vi tillfälle att presentera oss och berätta om vårt samarbete kring Riga-musiken i Uppsala universitetsbibliotek för den svenska ambassadören och hennes personal.

Ambassadbesöket följdes upp av ett besök i universitetsbiblioteket. Vi fick ett varmt välkomnande av bibliotekarie Aija Taimiņa, som är ensam ansvarig för

Specialsamlingarna. Här tittade vi på ännu fler tillfällestryck med musik av tonsättare från 1600- och 1700-talet, både original och avskrifter. Avskriftarna har i många fall status av original, eftersom många äldre tryck har gått förlorade under historiens lopp. Bland trycken kan nämnas en klagovisa över Karl XI:s död (*„Das Klagende Schweden-Reich“*) av Johann Fischer (dock utan noter) samt en mängd bruddanser av Caspar Springer, som var stadsmusikant i Riga under andra hälften av 1600-talet.

Utöver dessa besök tog vi oss också till olika platser i staden med historisk koppling till Uppsala universitetsbiblioteks samlingar: Katedralen, där Johann Valentin Meder var verksam

som domkyrkoorganist, Jakobskyrkan i vars anslutning jesuitkollegiet med sitt bibliotek låg, slottet där Livonica-arkivet (tinyurl.com/yk3p24kb) förvarades med mera. På torsdagen den 14/11 var det dags att åka hem. Sammantaget fick jag uppleva några fantastiskt inspirerande dagar med nya intryck och erfarenheter som jag tar med mig i det framtida arbetet med bibliotekets musik-alier.

Riga slott. Kanske var det i detta tornrum som det svenska generalguvernementets arkiv, nu delvis i UUB (se Livonica i Alvin tinyurl.com/yk3p24kb), förvarades.

LU Akadēmiskā bibliotēka.

Interiör Riga universitetsbibliotek.

Ur *En skivsamlares betraktelser*

Olle Johansson. Foto: Jens Östman.

Musikbiblioteksnytt kan som första tidskrift publicera ett utdrag ur Olle Johanssons bok *En skivsamlares memoarer*, som huvudsakligen innehåller texter om musik i allsköns genrer, från gospel, blues och jazz över världsmusik till rock, symfonirock och klassisk musik. Här följer inledningen på ett avsnitt om minimalism.

I Ornella Voltas bok *Av och till Satie – en brevbiografi* kan man läsa om den banbrytande baletten Parade. Musiken skrevs av Erik Satie efter ett manus av Jean Cocteau, Picasso stod för scenografi och kostym och för koreografin svarade Leonid Myasin. Den sattes upp av Ryska baletten i Paris år 1917 och möttes av en hatstorm. En av de argaste kritikerna var Jean Pouleigh, som bland

annat skrev att den var ”kränkande för den franska smaken”. Detta trots att han tidigare hade gratulerat Satie till partituret och föreställningen.

Satie blev av förklarliga skäl bitter och skickade ett antal kortfattade, ilska vykort till Pouleigh. Det första innehöll raderna: ”Såvitt jag förstår är ni en röv – om jag så får säga – en omusikalisk röv.

Bokomslag.

Och räck mig aldrig mer er smutsiga hand”.

Han är annars mest känd för sina korta, finstämda pianostycken som *Gymnopédies* och *Gnossiennes*, vilka använts i otaliga filmer och som finns i alla musikintresserades samlingar, men det är *Vexations* som uppvisar de mest minimalistiska särdragen. De skulle enligt Satie spelas om och om igen 840 gånger.

Intressant nog skapade han också något som han kallade för *musique d'ameublement*, möbelmusik (eg. inredningsmusik), en sorts bakgrundsmusik som man inte skulle lyssna på

medvetet. Det var endast fem korta stycken som Satie själv betecknade som möbelmusik – *Tapisserie en fer forgé* ; *Carrelage phonique* ; *Sons industriels: Chez un "Bistrot"* – *Un salon* ; *Tenture de cabinet préfectoral* – men även andra av hans kompositioner kan upplevas som, och kallas ibland för, möbelmusik.

Saties musik är alltså föregångare till såväl minimalism i allmänhet som till den speciella variant som kallas ambient music. Han var tidigt ute, den gode Satie. Hans musik har bland andra influerat John Adams och John Cage, en av 1900-talets verkliga pionjärer inom konstmusiken.

Det finns hyllmil skrivna om Cage. Torsten Ekboms initierade skildring *En trädgård av ljud – en bok om John Cage och The Cage age* uppskattade jag storligen, och i övrigt ska jag inte orda så mycket mer om honom här. Men jag kan nämna att Gunilla och jag såg den omfattande utställningen *The anarchy of silence – John Cage and experimental art* i Barcelona år 2009, kort efter att jag hade läst boken.

Jag måste bara ta upp hans mest kända verk, *4'33"*, det tysta stycket. Tänk att få ha varit med vid uruppförandet med David Tudor, där han fällde upp pianolocket och gjorde sig beredd att börja spela men sedan aldrig gjorde det. Tre gånger, eftersom verket består av tre satser, i 4 minuter och 33 sekunder.

Publiken måste ha blivit konfunderad. Och börjat lyssna på alla omgivning ljud, vilket var Cages avsikt. Helt suveränt, och så långt man kan gå i den riktningen.

I övrigt kunde hans musik vara rätt påfrestande, med preparerade pianon och annat skrammel, vilket osökt får mig att tänka på när Hedemoras kulturchef i början av 1980-talet bjöds in till den lokala Rotaryklubben för att hålla föredrag om konstmusik. Han valde John Cage och berättade efteråt för min vän PG:

”Redan när jag spelade första stycket såg jag hur de satte konjaken i vrångstruppen. Men jag höll ut i två timmar!”

Ur En skivsamlares betraktelser

© Olle Johansson

Rabarber förlag, 2024

Olle Johansson arbetade under sina yrkesverksamma år med katalogisering av musik på Statens ljud- och bildarkiv, sedermera Kungliga biblioteket. Som pensionär ägnar han sig huvudsakligen åt att skriva böcker, hålla föredrag om musik samt att vara läxhjälpare i Rinkeby.

Hur ska det gå i Piteå?

Under vintern nåddes vi av information från bland annat Aston Andersson, sistaårs-elev i Piteå att elever och lärare protesterade mot genomförda och planerade nerskärningar i verksamheten på Musikhögskolan i Piteå. Detta har inte blivit någon riksnyhet i medierna, men lite eftersökningar ledde till SVT Norrbottens lokala sändningar. Rektor för Luleå Tekniska Universitet Birgitta Bergvall-Kåreborn intervjuades den 4:e mars om varför utbildningar lagts ned på Musikhögskolan i Piteå.

Birgitta Bergvall-Kåreborn har dessutom fått i uppdrag av universitetsstyrelsen att se över hela den konstnärliga verksamheten, vilket för närvarande innebär att två olika scenarier ska utredas. Ett är att flytta hela den konstnärliga verksamheten från Skellefteå och Piteå till Luleå. En annan möjlighet är att behålla den nuvarande organisationen och att utvidga den konstnärliga verksamheten i Piteå. (Källa: SVT Norrbotten)

En historik över nedläggningar av utbildningar och forskningsämnen på Musikhögskolan i Piteå sedan

nuvarande rektor tillträdde 2017-12-01 ser ut som följer:

2019-06-13 Rektor beslutar att avveckla forsknings- och forskarutbildningsämnet Musikpedagogik

2020-03-23 Rektor beslutar att avveckla kandidatutbildningarna Visuell gestaltning inriktning digital design samt inriktning filmdesign

2020-03-30 Rektor beslutar att avveckla kandidatutbildningen Journalistik och medier med tre inriktningar

Huvudentrén, Musikhögskolan i Piteå. Foto: Wikipedia.

2020-12-16 Rektor beslutar att avveckla forsknings- och forskarutbildningsämnet Medie- och kommunikationsvetenskap

2020-12-21 Rektor beslutar att avveckla forskarutbildningsämnet Ljudteknik/Audio Technology

2020-12-21 Rektor beslutar att avveckla ämnena musik och dans, ämneslärare, inriktning mot gymnasieskolan

2025-02-24 Rektor beslutar att avveckla kandidatprogrammet Ljudteknik och utbildningsämnet ljudteknik. Även ett beslut om att utbildningen i scenproduktion förs- vinner fattades samtidigt.

(Källa: Prof. Petter Sundkvist, avgående ordförande Nämndsgemensam grupp för det konstnärliga området, Ltu)

Allt detta påverkar situationen för vår mångåriga medlem Musikhögskolan i Piteås bibliotek.

2018 blev Yvonne Suopanki-Lakso invald i styrelsen och presenterade sig själv i Musikbiblioteksnytt tinyurl.com/5drb736x.

”Mycket har hänt sedan min anställning 2004, då vi var fyra i vår personalgrupp – idag är vi två – Helen Viklund och jag. Vi har haft en del omorganisationer genom åren och vissa arbetsuppgifter har centraliserats, inte alltid till vår belåtenhet.”

12 När Helen slutade blev Yvonne ensam

kvar – tillsammans med bibliotekarier från Luleå. Sedan en längre tid är biblioteket bemannat två dagar i veckan. Cirkulationsutrustningen flyttades i vintras plötsligt till Luleå och böcker packades ner. Efter kraftiga protester från studenter och personal återkom utrustningen och böcker sattes åter upp. Vid mejlkontakt med gruppchefen Erica Forsgren berättade hon att ”den förändring som var på gång var att Verksamhetsstödet fått en besparing där biblioteket skulle komprimera sin yta och flytta noter in i ett öppet magasin som ligger i biblioteket. Böcker från nedlagda

“Efter kraftiga protester från studenter och personal återkom utrustningen och böcker sattes åter upp

utbildningar kommer att ses över, och som bibliotekarie skulle jag bedöma att det handlar om normal beståndsvård. Ingen annan flytt är i dagsläget aktuellt.” Verksamhetsledningen har också träffat studenter i Piteå för att fånga in deras tankar och synpunkter och vi kommer att tillsätta en arbetsgrupp för att jobba vidare med biblioteksstödet i Piteå framåt där studenter kommer att vara representerade. Piteå musikhögskolan har i dagsläget ca 150 studenter, inom

två år är de cirka 70 studenter framför allt på grund av två nedlagda utbildningar.”

Debatten fortsätter i Piteå med krönikor och insändare från berörda studenter i Piteå Tidning. Det har skapats en Facebookgrupp *Tillsammans för Musikhögskolan i Piteå*.

Nu har Yvonne gått i pension och vi vet inte om en ny musikbibliotekarie kommer att anställas. Personal från Luleå lär få pendla mellan högskolorna. SMBF och styrelsen hoppas kunna vara till stöd för bibliotekets personal bland annat genom att flagga för utbildningsdagar och våra återkommande studiebesök bland våra institutionsmedlemmar. Att vara del i ett nätverk är viktigt inom vår sektor. Att inte ha kompetens på plats i ett musikhögskolebibliotek är inte acceptabelt ur föreningens synpunkt.

Dessvärre verkar det som om beslutet av universitet, på något sätt, redan är fattat. Men vi kommer att följa utvecklingen och återkoppla till ansvariga för biblioteket oavsett om de befinner sig i Piteå eller i Luleå.

BONUS:

Socialdemokraten Linus Ström hade ställt en interpellation om konstnärliga utbildningar i allmänhet och Musikhögskolan i Piteå i synnerhet till utbildningsministern Johan Pehrsson i ärenden den 25 mars 2025. Interpellation 2024/25:480 av Linus Sköld (S). Frågan var: Hur avser ministern att agera för att det fortsatt ska kunna finnas konstnärliga utbildningar i Piteå och på andra orter runt om i hela landet?

Biblioteksbladet publicerade en artikel 21 februari:

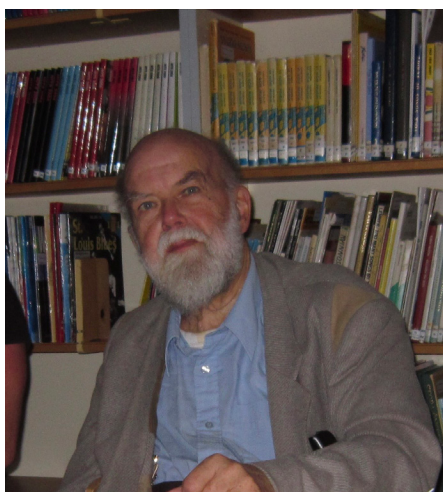
Tumult när bibliotekshyllor skulle tömmas på Musikhögskolan i Piteå – Biblioteksbladet.

På hemsidan Utbildningar – Campus Piteå läser man följande:

Musikhögskolan i Piteå grundades 1978 som en del av Luleå tekniska universitet. I samma byggnad som Musikhögskolan finns också Sveriges ledande utbildning i ljudteknik samt Studio Acusticum som är en av norra Europas modernaste konsertsalar.

Till minne av Paul-Christian Sjöberg

||| Christer Axéll, pensionerad musikbibliotekarie, text

Paul-Christian Sjöberg. Foto: Britt Roslund.

När jag i maj månad 1985 blev anställd som bibliotekarie vid Musikhögskolans i Malmö bibliotek fick jag Paul-Christian som chef. Jag kände till honom sedan tidigare – musikrecensenten med den vassa pennan, den originelle bibliotekarien som handgripligen kunde hindra en låntagare att lämna biblioteket om de två var inbegripna i ett intressant samtal om Beethovens sena stråckkvartetter eller Hindemiths tidiga verk. Just kammarmusik var Paul-Christians stora intresse och särskilt då stråckkvartetter. Dock inte alla kvartetter.

Paul-Christian, eller PC, hade mycket bestämda uppfattningar om vad som var bra, medelmåttig eller direkt dålig musik. Tjajkovskij och Grieg gjorde sig icke besvär som kvartettskapare. Nej, här gällde framför allt Haydn, Mozart och Beethoven som de stora mästarna. Eller varför inte Schubert och Brahms.

Han var heller inte främmande för sentida musik. Alban Bergs lyriska svit och Hilding Rosenbergs kvartetter stod högt i kurs. PC var mycket nyfiken på ny musik. Han var en flitig konsertbesökare, intresserad av uruppföranden. Själv var han pianist och Hans Leygraf var både vän och en förebild. En speciell kärlek hyste PC till Hugo Wolfs sånger och Anton Bruckners symfonier. Det var inte bara musik som intresserade honom. I litteraturvetenskap och historia var han djupt insatt. Även konst var han road av.

Under 90-talet förlovade han sig och ingick äktenskap med konstnären Ingeborg Nilsson. Trots att han varit gift tidigare såg många honom som en inbiten ungar och häpenheten blev stor bland många när det blev känt att han förlovat sig.

“ Han hade en härlig humor och strödde de mest häpnadsväckande anekdoter omkring sig

PC bjöd rikligt på sina kunskaper och gladdes stort när han fick berätta om ting som studenter och personal på skolan inte kände till. Ty PC var en generös natur, vänlig, hjälpsam och mycket social. Han hade en härlig humor och strödde de mest häpnads-

väckande anekdoter omkring sig.

Sitt arbete tog han på stort allvar. Han hade personliga kontakter med internationella musikförlag, framför allt tyska och österrikiska – han talade tyska som en infödd. Detta gjorde att han kunde köpa noter direkt från förlagen och spara betydande belopp åt skolan.

Några gånger fick han rycka in som vikarie i musikhistoria när den ordinarie läraren blivit sjuk. Efter lektionerna strömmade studenterna till biblioteket för att tacka för den fantastiska undervisning PC bjudit på.

Tv-kändis blev PC också då han medverkade i det svenska laget i Musikfrågan Kontrapunkt med Sixten Nordström som programledare.

PC var en känslig person. Samtidigt var han mycket temperamentsfull. Han kunde bli mycket upprörd över vad han ansåg vara orättvisor, vare sig det gällde aktuella händelser eller något som timat under trettioåriga kriget.

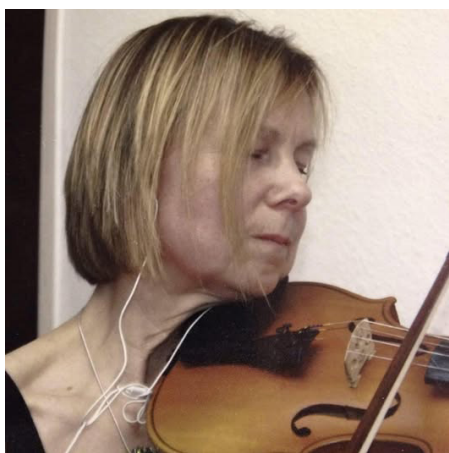
1999 gick PC i pension men vår vänskap förblev intakt. Vi träffades på bibliotekets årliga glöggfester och vid konserter. Dessutom hade vi mejlkontakt.

Jag är tacksam att få haft honom som chef och vän och vi är många som nu saknar honom.

Närmast sörjande är hustrun Ingeborg samt sonen Hans med familj.

Till minne av Margareta Odenman

||| Anna Håkanson Scott & Evabritt Selén, kollegor vid Musikbiblioteket, Sveriges Radio,
1989–2009 respektive 2000–2023

Margareta Odenman. Foto: privat.

Den 23 januari somnade vår vän och kollega Greta in efter en tids sjukdom. Beskedet om att hon drabbats av cancer kom plötsligt en vårdag för två år sedan och Greta kämpade därefter tålmodigt med behandlingar. Hon blev 67 år.

Det känns självklart att Greta hamnade i musikbiblioteksvärlden. Musik var en viktig del i hennes liv. Hon gick den nya musikbiblioteksvarianten vid bibliotekshögskolan i Borås på 1980-talet, två år på BHS med ett år musikvetenskap i Göteborg däremellan.

1988 började hon som bibliotekarie vid musikbiblioteket på Sveriges radio och här stannade hon till sin pensionering. Greta arbetade med många olika uppgifter. De första åren var hon körbibliotekarie, vilket innebar nära kontakt och samarbete med Radiokören och ansvar för deras noter.

När vi minns tillbaka till musikbiblioteket på 1980-talets slut påminns vi om en annan tid. Skrivmaskinerna knattrade, katalogkorterna skulle sorteras och hamna rätt i kataloglådorna. Ljudnivån dämpades av de mjuka heltäckningsmattorna och bara några år tidigare låg fortfarande en lätt cigarettrok i luften. I personalgruppen ingick då tolv personer, idag efter många omorganisationer finns det tre tjänster kvar.

Katalogisering på djup nivå var viktigt på musikbiblioteket. Det gällde både musikaler, monografier, tidskriftsartiklar och konsertprogram. Katalogiseringsarbetet passade Greta, då hon var noggrann, kunnig och mån om att materialet skulle beskrivas korrekt. Så småningom blev hon katalogansvarig.

Framför allt var Greta en skicklig researcher. Med ett osvikligt engagemang tog hon sig an allehanda frågor från programbolagen. Hon var envis och noga med att hitta rätt källor och ge korrekt information. Många är de texter hon skrev till P2:s program *Klassisk morgon* och *Klassisk förmiddag*. I texterna kom hennes språkkunnighet och språkkänsla väl till pass, för språk var viktigt för henne och det var viktigt att det blev rätt. En annan av hennes styrkor var hennes blick för användarnas behov och hon var även en god omvärldsbevakare.

Hon var en mild och varm person. Samtidigt kunde hon sätta ned foten när så behövdes. Hon ville bibliotekets

bästa och visade flera gånger prov på klarsynthet och civilkurage.

Som den nyfikna person Greta var, lockades hon av att lära sig mer och nytt på andra bibliotek. Kring 2004 arbetade hon på Musikhögskolans bibliotek och lite senare även i ett projekt på Svenskt visarkiv. Hon var en trogen deltagare vid Musikbiblioteks-föreningens årsmöten och satt i SMBF:s styrelse åren 2003–2011. Det blev många resor till IAML-konferenser. Vi har fina minnen från konferenser tillsammans i bland annat Oslo 2004 och även Göteborg, Leipzig och Krakow för att nämna några. Greta hade en förmåga att skapa kontakter internationellt och hade ett gott samarbete med inte minst tyska musikbibliotekarier.

Greta sjöng i flera olika körer, från tiden i hemstaden Göteborg till olika kyrkokörer i Stockholm och allra senast i Markuskyrkans damkör Vox Marci. Folkmusiken var också en källa till stor glädje och gemenskap. Det lyste om Greta när hon berättade om den senaste spelmansstämman eller folkdanskursen hon varit på. Hon hade många folkmusikvänner och spelade fiol i olika folkmusikgrupper. Så sent som i oktober var hon på spelhelg i Järna i sällskap med syster Cilla och alla tre barnen Erik, Gunnar och Agnes. Det var en helg som betydde mycket för henne.

Vi minns Greta med stor värme och djup saknad.

Skillingtryckstoppen

||| Lena Nettelbladt, text & foto

Författarna Karin Strand och Märta Ramsten.

Imitten av december var det boksläpp för Märta Ramstens och Karin Strands bok *Skillingtryckstoppen*. Det var fullsatt i Visarkivets och Musikbibliotekets lokal på Tegeluddsvägen 100. Wictor Johansson, chef för enheten ljud och rörlig bild vid Svenskt visarkiv, hälsade välkommen.

Desse hemske visor

Jan-Olof Andersson inleder och avslutar denna kväll med att sjunga flera av "desse hemske visor" som han har framfört sedan 1970-talet. Han framhåller vissångerskan Svea Jansson som den största traditionsbäraren av äldre visor. Hon föddes 1904 i Åbolands skärgård och dog 1980 på lasarettet i Skövde. Det finns många inspelningar

med hennes sång.

Märta och Karin har lång erfarenhet av visor och särskilt av skillingtryck. Märta Ramsten är tidigare chef och Karin Strand nuvarande för Svenskt visarkiv. Båda har skrivit åtskilligt om skillingtryck men denna bok är något alldeles nytt – en bok med vistexter och NOTER samt kommentarer om varje skillingtrycks ursprung och spridning.

Efemära tryck är av historik vikt

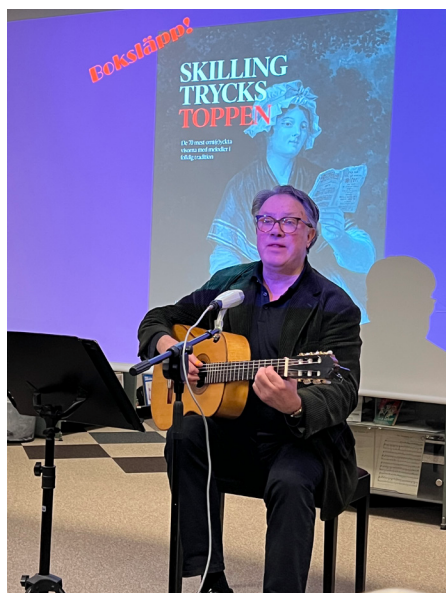
Ett skillingtryck är ett halvt ark papper som är vikt två gånger för att bli 8 sidor. Detta efemära tryck är av historik vikt. De trycktes redan i mitten av 1500-talet fram till 1920-talet. Som det står i inledningen till boken "deras styrka som handelsvara var att de hade ett överkomligt pris – runt en skilling kring sekelskiftet 1800, vilket med tiden kom att ge upphov till den lite nedsättande benämningen". Genom sitt nätta format var de också en produkt som var lätt att

“Ett skillingtryck är ett halvt ark papper som är vikt två gånger för att bli 8 sidor.

bära med sig för kringvandrande försäljare på stadens gator och landsbygdens marknader”.

Från Tornedalen till Svedala, från Orust till Gotland

Skillingtrycken innehåller endast text, aldrig noter. De sjöngs på melodier som på den tiden var kända. En melodianvisning kunde till exempel lyda "kan sjungas under sin egen behagliga

Jan-Olof Andersson framförde flera skillingtrycksvisor under kvällen.

melodi". Den som sålde visan sjöng kanske för den som köpte visan och så fördes melodin vidare. Många hade ett melodiförråd i minnet. Karin och Märta ville göra en visbok med både text och noter och de har utgått från originalkällorna. Källan till musiken är det rika utbud av fältinspelningar som Svenskt visarkiv har. Det är i hög grad Märta själv som har rest runt i Sverige och besökt och spelat in "minnesgodra personer vid köksbordet eller i finrummet". Märta har rest på längden "från Tornedalen till Svedala och på tvären från Orust till Gotland".

Grannlaga uppgift att skriva ner melodierna

Det har varit en grannlaga uppgift att skriva ner alla melodier från inspelningarna. Karin och Märta har fått hjälp av Sven Ahlbäck, professor i svensk folkmusik vid musikhögskolan i Stockholm. Han har använt Songcloud Songwriter, ett program som analyserar musik och omvandlar den till noter. Därefter har han skrivit ner melodistämman och lagt till ackordanalys till alla skillingtrycken. I boken har Märta, Karin och Sven "gift ihop den muntliga och den tryckta traditionen". Karin och Märta har gjort en pionjärgärning i arbetet med att få fram melodier till skillingtrycken. Tidigare var en av få källorna August Bondessons visbok från 1903 som också innehåller noter*.

Dur och moll – kärlek och kafferestriktioner

Texterna har ofta tidlösa teman såsom olycklig kärlek, sedelärande berättelser eller om mer specifika ämnen som emigration och kafferestriktioner. Det står aldrig namn på den som skrivit texten men det finns kända författare såsom Anna Maria Lenngren. Melodierna, som traderades muntligt, är ofta lyriska och går i molltonarter, som i till exempel *O tysta ensamhet* vars melodi musikforskaren Jan Ling spårat till 1775. Även enklare durmelodier som bygger på treklanger förekommer, till exempel *Kors på Idas grav* som passar bra med komp på gitarr eller dragspel. Återbruk av melodier var en självklarhet, varav *Alpens ros* är ett exempel. I slutet av 1800-talet blev det populärt med alpromantik och *Alpens ros* bygger troligtvis på en tysk eller österrikisk melodi som lanserades i Sverige cirka 1871. Märta tackar alla som har sjungit för henne – en ovärderlig källa för melodierna.

Ulf Peder Olrog – vän av kvantitativa metoder

Urvalet är gjort efter listor över vilka visor som är tryckta flest gånger. Bokens titel *Skillingtrycksstoppen* är således inte vald av en slump. Visforskaren Ulf Peder Olrog levde 1919–1972 och grundade Svenskt visarkiv 1951. Enligt bokens inledning var han en vän av "kvantitativa metoder". Han har gjort en grundlig frekvensundersökning av Kungliga bibliotekets cirka 15 000 skillingtryck för att se vilka som har tryckts flest gånger och därmed varit populärast. Skillingtryck finns också i Uppsala universitetsbibliotek och i Georg Stephens samling i Växjö stadsbibliotek. Karin och Märta är vana vid att läsa äldre stilar. Skillingtrycken är de sista massmedier som använde frakturstil, den lite snirkliga kursiva stil som utvecklades i Tyskland under 1500-talet.

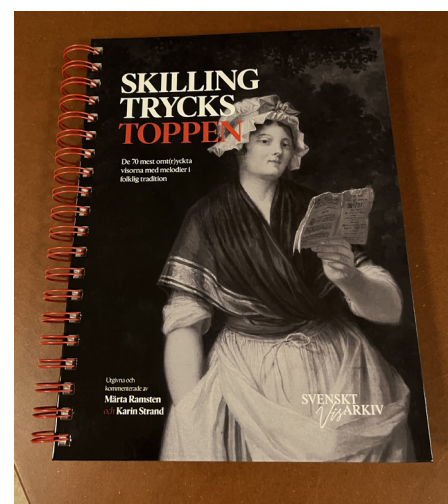
Sinclairvisan nummer 1

Vilken sång ligger överst på skillingtrycksstoppen? Jo det gör *Sinclairvisan* som har gjorts i 100 omtryckningar från 1741-1910. Melodin bygger på folia-temat** och den har 90 strofer. Andra plats med 75 omtryckningar delas av

Flickan som trampade på brödet, Kors på Idas grav och Hjalmar och Hulda.

Karin och Märta nämner tidigare forskning om skillingtryck: Margareta Jersild gjorde en avhandling om skillingtryck år 1975, *Skillingtryck : studier i svensk folklig vissång före 1800*, och Eva Danielson skrev 2019 om tryckerierna i boken *Skillingtryckarna: skillingtrycksproducenter under det långa 1800-talet*.

Skillingtrycksstoppen inbjuder till studier och till sång. Den innehåller de "70 mest omt(r)äckta visorna med melodier i folklig tradition" i en mycket aptitlig layout. Karin skriver om skillingtryckens textvärldar och Märta om skillingtryckens melodivärldar. Boken har hårda pärmar och kraftig spiralrygg vilket gör att boken lätt kan slås upp i ett notställ. I slutet bjuder författarna på en ljudbilaga med inspelningar och en textbilaga med transkriberade skillingtryck som du når via en QR-kod. Jag säger GRATTTIS till denna gedigna och unika utgåva!

Boken är inbjudande, vacker, gedigen och innehållsrik.

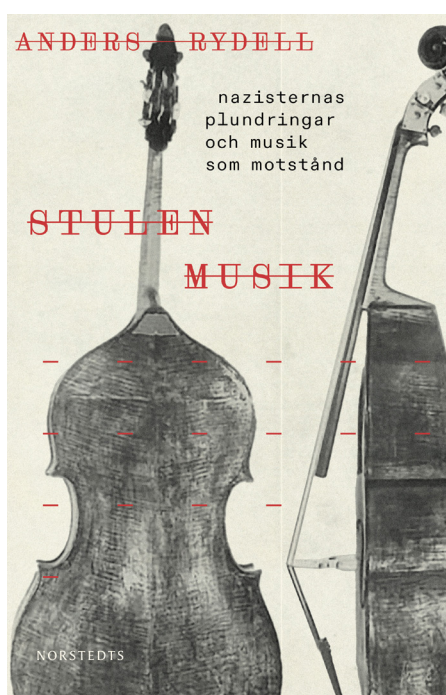
Skillingtrycksstoppen : de 70 mest omt(r)äckta visorna med melodier i folklig tradition / utgivna och kommenterade av Märta Ramsten och Karin Strand. - 2024. - ISBN: 9789188957429

* Bondeson, August, 1854-1906. - Samlade skrifter. D. 6, Visbok, 1 / August Bondeson. - 1940. Digitaliserad Projekt Runeberg runeberg.org/bondeson/6/

** *La folia* ("därskapen"), eller *Folie d'Espagne* som är det fullständiga namnet, är en dansmelodi som spreds från Spanien och Portugal upp över Europa under 1500- och 1600-talen. (Wikipedia) Se även Jersild, Margareta & Ramsten, Märta (2008). *La folia: en europeisk melodi i svenska musikmiljöer*. Göteborg: Bo Ejeby förlag i samarbete med Svenskt visarkiv

Nya böcker 2024/2025

||| Evabritt Selén, text, pensionerad musikbibliotekarie sedan våren 2024 med stor läslust

När jag läst *Stulen musik* av Anders Rydell kände jag starkt att jag verkligen ville skriva några rader om den i detta forum. Därefter har det gått en tid och flera boktips har dykt upp i olika sammanhang. Jag ska här tipsa om några böcker med musikanknytning.

Stulen musik: nazisternas plundringar, och musik som motstånd avslutar Anders Rydells trilogi om nazisternas plundring av kultur under andra världskriget, efter *Plundrarna: hur nazisterna stal Europas konstskatter* och *Boktjuvarna: jakten på de försvunna biblioteken*.

I boken får vi följa ett antal judiska musiker, från mellankrigstidens vibrerande musikliv till nazisternas förföljelse, flykt och Förintelsen. Parallellt

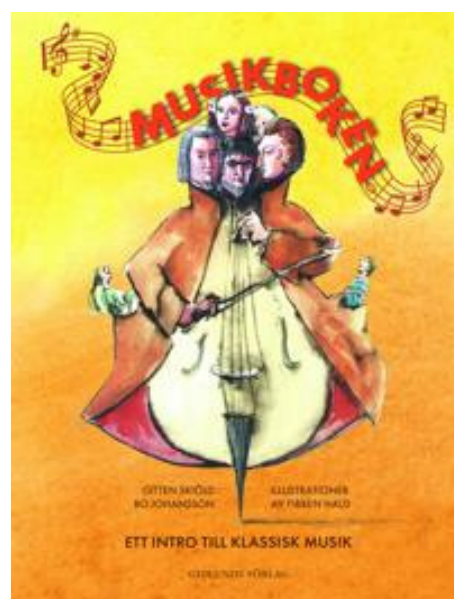
berättas det om musikens roll i Tredje riket och den omfattande och systematiska plundringen av tiotusentals instrument, manuskript och böcker. *Stulen musik* är en berättelse om nazisternas försök att tysta sina offer, men också om musik som motståndshandling.

I några recensioner har det höjts kritik mot vad som saknas i boken. Jag ser hellre att det som tagits med är tillräckligt intressant, angeläget och viktigt att berätta om.

Boken har ett språk som flyter på och den kan läsas som en personlig skildring av forskning och fakta utan att bli för saklig. Författaren är inte musiker utan journalist och författare och han har mer eller mindre ramlat in i möjligheten, eller nödvändigheten, av att beskriva hur nazisterna hade det ideologiska målet att utplåna det judiska inflytandet över den europeiska musiken. En gripande läsning som varmt rekommenderas.

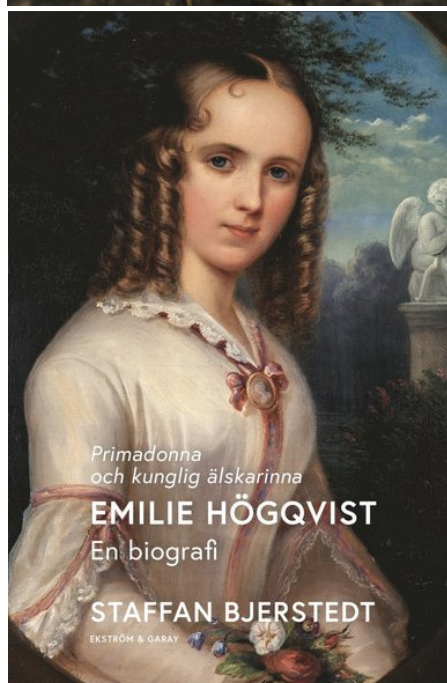
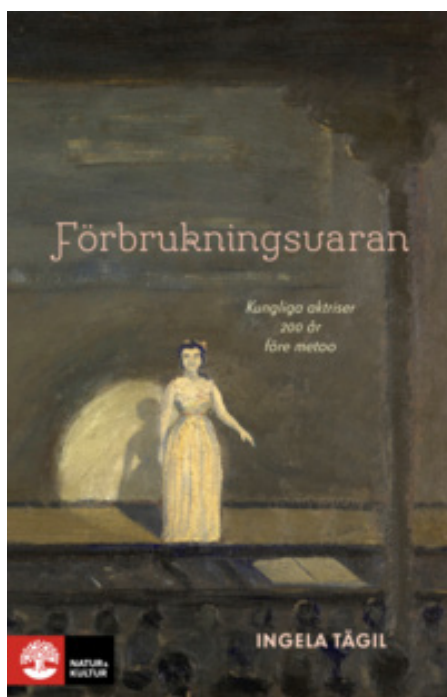
Denna bok kommer att ges som En scenisk konsert om nazisternas försök att utplåna en musikalisk kultur på under oktober 2025 Folkoperan i Stockholm. Därefter väntar en turné till Jönköping, Uppsala, Malmö och Norrlandsoperan.

Nästa bok är *MUSIKBOKEN – ett intro till klassisk musik*. Detta är andra omarbetade upplagan. Den kom först ut för cirka 25 år sedan och är skriven av Bo Johansson och Gitten Skiöld med illustrationer av Fibben Hald. Eftersom jag har varit sakkunnig till andra upplagan, (men ändå blivit till-

frågad att skriva om denna nyutgåva) så ska jag förhålla mig strikt objektiv. Den här boken är den första skrift som, i samarbete med Kungliga Musikaliska Akademien, vänder sig till barn. Boken har två delar. Den första innehåller musikhistoria, beskrivning av epoker, musiker och tonsättare samt tips på lyssningsexempel. Del två, med undertiteln "Musikteori" visar bilder på instrument, notexempel, tempobeteckningar, uppslagsord med mera. "Musikboken riktar sig till barn, unga, familjer och alla som är intresserade av klassisk musik. Den är också tänkt för grundskolans musikutervisning, skolor med musikprofil, musikklasser, körverksamhet och Kulturskolan". En läroplan ges ut separat.

Ingela Tägil har fördjupat sig i forskningen kring operasångerskor före Jenny Linds tid. Resultatet finns att läsa i *För-*

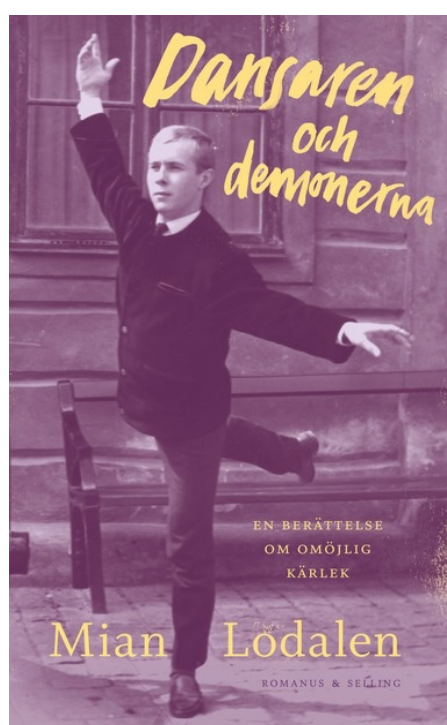

brukningsvaran. Kungliga aktriser 200 år före metoo. Här berättar Tägil framför allt om sex olika aktriser under perioden från 1770-talet och hundra år framåt. Den mest bekanta, Emilie Högvist, har – märkligt nog – det nu i dagarna kommit ut en biografi över: *Primadonna och kunglig älskarinna. Emilie Högvist – en biografi* av Staffan Bjerstedt. Det är stundtals riktigt skrämmande att läsa om hur kvinnor utnyttjades och verkligen förbrukades. Männens dubbelmoral stod mot kvinnornas totala beroende. En och annan kvinna lyckades ändå "parera" och överleva i en tid där framtidstro var ovanlig. Dessa kvinnor/flickor som ena stunden levde i lyx och nästa hamnade i djup fattigdom

kämpade också på tilljorna. De hade svåra tider och dåliga avtal med minimal trygghet men de drogs ändå till teaterlivet. Försörjningsmöjligheten lockade och alternativen var få. I boken finns en ambitiös litteraturlista men jag saknar dock ett personregister. Ett stort tack till Ingela Tägil som lyfter fram alla dessa kvinnor, vars öden tidigare var nästan helt nedtystade i vår musikhistoria.

Biografier och skönlitteratur

Mian Lodalen har belyst sin morbroders öde i *Dansaren och demonerna: en berättelse om omöjlig kärlek*. Uppvuxen i en mindre stad kände Hasse en längtan efter att dansa. Hårt slit förde honom till Stockholmsoperan där han mötte Tom. De dansade en sommar i Paris, i en tid

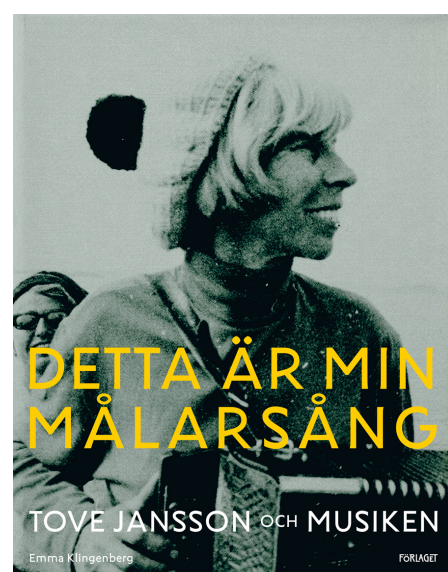
där homosexualitet var straffbar och pressen på scenen obarmhärtig. Detta ledde till droger och tablettmissbruk, hela tiden i kampen för att prestera och överleva. En smärtsam och gripande livshistoria om en verklig person.

Sufflösen Liselotte Asplund berättar ur en annan vinkel om Stockholmsoperan. I *Livet i luckan, en sufflös berättar* beskriver hon hur en sufflös arbetar, vad som drog henne till teatern och senare operan. Det berättas många anekdoter och historier men inget skvaller. Här är det hög moral och yrkesheder som gäller. Efter mer än 40 år i yrket vet hon det mesta om hur en föreställning växer

fram och hur de olika sångarna behöver få stöd. En intressant skrift som ger en inblick i ett av alla de yrken som finns i ett operahus.

Emma Klingberg har i boken *Detta är min målarsång. Tove Jansson och musiken* grävt i musiksamlingarna som tillhört Tove Jansson och partnern Tuulikki Pietilä. Samlingen omfattar drygt tusen kassetter och 600 LP-skivor. "Med hjälp av musiken fintade hon bort livets trista begränsningar. Hon lät Beethoven dåna genom ateljén eller så dansade hon bort stelheten till Benny Goodmans rytmer. Som barn sjöng hon ibland ut sitt

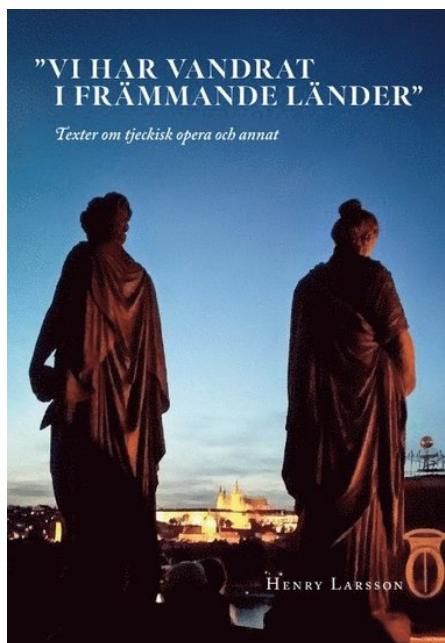

svärmod ackompanjerad av balalajkan (baksidestext). Hon skrev mängder av vistexter, ofta tonsatta av Erna Tauro. Detta är en bok som ger ytterligare en dimension av Tove Jansson.

Solveig Faringer är sångerska med en karriär som tog sin början i slutet av 1960-talet, vilket inbegriper opera, kyrkomusik, romanser, teater, Almqvist-studier och skrivande. Här berättar hon om sitt liv i memoarerna *Med sången som livlina*.

Från barndomshemmet i Enschede begav sig Solveig ut i musikens och teaterns värld. Det blev en vandring ömsom på jämn mark, ömsom över snubbelstenar, över klassgränser och till okända miljöer. Nyfikenheten och lusten har varit en ledstjärna på hennes vandring. Hennes liv är kantat av yrkesmässiga framgångar på scenen, i konsertsalar och i kyrkor. I boken berättar Solveig vad hon har varit med om, och speglar samtidigt tiden hon levt i. Här finns ett bra register och eftersom Faringer varit verksam inom så många olika institutioner blir det också en intressant resa genom svenskt musikliv. Ett minus är att boken är i stort format och väger över 1,5 kg.

Men vid soffbordet går det bra att ta sig genom en artists musikaliska resa.

Henry Larsson har på eget initiativ samlat sina texter i *"Vi har vandrat i främmande länder" Texter om tjeckisk opera och annat*. Författaren, en pensionerad musikbibliotekarie som arbetat bland annat på Sveriges radios musikbibliotek, har även medverkat som skribent och recensent i musiktidskrifter och Dagens Nyheter. I volymen har han grupperat sina texter ämnesvis; till exempel *På svensk mark*, *Judiska spår*, *Tjeckiska ingångar*, *Den lättare musan* med mera. Ett register finns med samt en utförlig litteraturförteckning och inte minst en vägledande lista med rekommenderade inspelningar.

Hans Josefsson *Operasångaren*. I över ett halvsekel har sångaren och skådespelaren Hans Josefsson varit en central gestalt i det västsvenska musiklivet. För göteborg-

arna var han älskad på Storan redan i mitten av 1970-talet. I början av 1980-talet blev han känd för hela det svenska – och norska – folket för sin gestaltning av Ernst Rolf i tre hyllade filmer. I många år hörde han till Göteborgsoperans fasta ensemble.

Det här är berättelsen om en yngling från Huskvarna som först hamnade i London som reklamfotograf. Den unge Hans ville bli operasångare och en dag stod han hemma hos Pavarotti och så småningom även på italienska

operascener. Det är historien om det sjudande livet på Storan – en vacker teater med mycket kreativitet, men med för lite plats. Det var i ett Göteborg där kampen för ett nytt operahus var synlig på stadens gator.

Hans Josefssons färgstarka och roliga minnen har blivit en memoarbok som inte liknar någon annan.

Summary in English

• Karin Thoma Savatovic gives a report from the annual meeting, this year in Karlstad and Ingesund.

• The School of Music in Piteå is under threat when bachelor programmes for music teaching as well as for Audio Technology are shut down.

• Lena Nettelbladt reports from a release party for a book about "skillingtryck"

equivalent to broadside song.

• Kia Hedell, music librarian in Uppsala, writes about a concert project and a trip to Riga.

• Two obituaries – over PC Sjöberg, former music librarian at the Malmö Academy of Music, and for Margareta Odenman, Music library at the Swedish Radio.

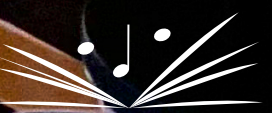
• An excerpt from "En skivsamlares memoarer" (Memoirs by a record collector) – Olle Johansson.

• Evabritt Selén writes about new books in Swedish.

Bauska slott. Läs mer på s. 8.

nr. 1-2
2025

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN